

April 2023

สรุปผลการวิจัยเรื่อง บุรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตรมัธยมศึกษา และ ปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘

เสริมศรี ไชยศรี

สาส์ งามศิริ

สายวิเชียร ประหยัด

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ไชยศรี, เสริมศรี; งามศิริ, สาส์; and ประหยัด, สายวิเชียร (2023) "สรุปผลการวิจัยเรื่อง บุรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตรมัธยมศึกษา และปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘," *Journal of Education Studies*: Vol. 12: Iss. 2, Article 10.
DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.12.2.11

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol12/iss2/10>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ชานวิชัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง

บูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตร มัธยมศึกษา และปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘

เสริมศรี ไชยศรี

สาลี งามศรี

ประหยัด สายวิเชียร

คณะ ผู้วิจัย^๑ ได้สรุปนิยามคำว่า “บูรณาการในหลักสูตร” เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการวิจัยไว้ว่า “บูรณาการในหลักสูตร หมายถึง ลักษณะการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อความเข้าใจและชีวิตจริงของนักเรียน” การผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าวอาจเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาจากวิชาต่างๆ ที่อยู่
ในสาขาวิชาเดียวกันได้ หรือเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาการศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ต่างสาขาวิชากัน

ก็ได้ การเลือกเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ความมุ่งหมายของบูรณาการบรรลุผล

สำหรับวงการการศึกษาของไทยนั้นได้มีการเริ่มพูดถึงถึงลักษณะบูรณาการของหลักสูตรในบางแง่มุม ตั้งแต่มีคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นกรรมการวางแผนคิดพื้นฐานก่อนที่จะมีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่กรรมการชุดนี้ได้กล่าวไว้หลายตอน เช่น

^๑ งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประจำปี ๒๕๒๔ ให้ดำเนินงานในระยะเวลา ๒ ปี

.....ลักษณะสำคัญของเนื้อหาวิชาที่เราจะ
ให้แก่เด็กก็ต้องออกมาในรูปของหน่วย
มากกว่าเดิม แทนที่จะออกมาในรูปของ
วิชาต่าง ๆ แยกกัน เป็นสิ่งที่เราหวังจะ
ได้ผสมกลมกลืนระหว่างมนุษยศาสตร์กับ
วิทยาศาสตร์ให้ดีขึ้น.....^๒

นอกจากนี้ก็มีนักการศึกษาไทยหลาย
ท่านได้ให้ความเห็นซึ่งแสดงถึงความสำคัญและ
จำเป็นของการบูรณาการในหลักสูตรไว้ใน
โอกาสต่าง ๆ กัน ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ ดร.
พจน์ สะเพียรชัย และ ดร. เจริญ บวรภักดี
ต่างก็ได้กล่าวแสดงความเห็นไว้ใน เอกสาร
รายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ พ.ศ.
๒๕๑๖ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษา
ธิการ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ ๒๕๑๗^๓ ดร. เอกวิทย์
ณ ถलगได้กล่าวไว้ใน เอกสารการปฏิรูปการ
ศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ดังนี้

.....การจัดแบบรูปและโครงสร้างของการ
ศึกษาหรือแบบรูปของหลักสูตรที่จะเรียน
ให้รับกับการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของ
วิทยาการและเทคโนโลยีนั้น การจัดรูป
หลักสูตรตามประเพณีนิยมเป็นภาษาไทย

ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ อาจจะเป็นสิ่ง
ที่หมดกาลสมัยแล้วกระมัง เพราะว่า
เทคโนโลยีสมัยใหม่ วิทยาการสมัยใหม่
มีการผสมผสานระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ
มากมาย เช่น คนที่จะเรียนนิเวศวิทยา
จำเป็นต้องรู้หลายสิ่ง รู้สารพัดอย่าง รู้
วิทยาศาสตร์ รู้วิศวกรรม รู้กฎหมาย รู้
ธรณีวิทยา รู้พฤกษศาสตร์..... รวมไปถึง
ต้องรู้เรื่องการศึกษาด้วย และการผสม-
ผสานวิชาต่าง ๆ นี้ ไม่จำกัดเฉพาะระดับ
อุดมศึกษาเท่านั้น ระดับประถมศึกษา
มัธยมศึกษาก็ควรจัดรูปวิชาให้คนเรียนได้
เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดี ควรจะต้องหลอมรวม
วิชาต่าง ๆ อย่างที่เราพูดกันเสมอว่าใช้วิธี
Interdisciplinary approach เข้ามา
และตั้งหัวข้อเป็นเรื่อง ๆ....^๔

หลักสูตรมัธยมศึกษาของไทยปัจจุบันก็
ปรากฏแนวคิดในเรื่องบูรณาการภายในกลุ่ม
วิชาเดียวกันที่เห็นชัดเจน ๓ กลุ่มวิชา คือ ภาษา
ไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์อย่างไรก็
ตาม การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายในเรื่องของ
บูรณาการนั้นต้องอาศัยความเข้าใจที่ตรงกัน

^๒ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
(กทม : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘) หน้า ๒๐๑

^๓ รายละเอียดดูได้จากเอกสารดังกล่าว หรือ รายงานผลการวิจัยเรื่องบูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะ
ของหลักสูตรมัธยมศึกษาและปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘ ของเสริมศรี ไชยศรี และคณะ (๒๕๒๖)

^๔ อ้างแล้ว (ตาม ๒), หน้า ๒๓๘

เกี่ยวกับหลักการต่าง ๆ ในเรื่องนี้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการสอนทั้งหลาย คณะผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีการสำรวจวิเคราะห์ปัญหาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมบูรณาการในหลักสูตรให้เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร ๒๕๒๑

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสำรวจลักษณะบูรณาการทั้งภายในสาขาวิชาและระหว่างสาขาวิชาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เป็นอยู่และที่อาจเป็นได้ ตามที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตร
๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบูรณาการในหลักสูตรระหว่างครูและนักวิชาการทั้งในส่วนรวมและจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ
๓. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับบูรณาการในหลักสูตรระหว่าง
 - ๓.๑ ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและครูที่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป
 - ๓.๒ ครูที่มีประสบการณ์ทางการสอนมาก และครูที่มีประสบการณ์ทางการสอนน้อย

๓.๓ ครูสอนวิชาภาษาไทย ครูสังคมศึกษา และครูวิทยาศาสตร์

๔. เพื่อสรุปปัญหาของการจัดบูรณาการในหลักสูตร

๕. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมและการจัดบูรณาการในหลักสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แยกวิธีดำเนินการได้ ๒ แบบคือ

๑. วิธีการวิเคราะห์เอกสารทางหลักสูตร (แบบเรียนและคู่มือครู) เพื่อสำรวจลักษณะบูรณาการหรือการส่งเสริมให้เกิดบูรณาการรวมทั้งเพื่อลองพยายามหาตัวอย่างเรื่องราวที่อาจบูรณาการกันได้

๒. วิธีสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งจัดทำเป็นข้อความเกี่ยวกับวิธีการจัดบูรณาการในหลักสูตร ลักษณะของการจัดในปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มในตอนท้ายเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแบบสอบถามดังกล่าวได้ส่งไปให้นักวิชาการและครูประจำการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา ๔ การเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้วิธีการสุ่มแบบ stratified-random

นักวิชาการที่ให้ความคิดเห็นได้แก่ ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา ๘ ศึกษานิเทศก์ ส่วนกลาง และอาจารย์ที่สอนหลักสูตรการสอน วิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาไทย ในสถาบันผลิตครูในเขตการศึกษา ๘ ส่วนครู ประจําการได้แก่ ครูสอนภาษาไทย ครูสังคม ศึกษาและครูวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น

แบบสอบถามที่ได้รับคืนมา คิดเป็น เปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้ นักวิชาการ ๖๙% (๒๙ คน) ครูประจําการ ๗๙% (๒๑๐ คน)

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งเป็นรายเรื่อง (รายข้อ) รายด้านและ เฉลี่ยรวมทั้งหมด

๒. ทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการกับครูประจําการโดยใช้ t-test

๓. ทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างครูผู้จัดทำปฏิญญาตรีขึ้น ไปกับ ครูที่มีวุฒิต่ำกว่านั้น โดยใช้ t-test

๔. ทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างครูที่มีประสบการณ์การสอนมาก และครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยโดยใช้ t-test

๕. เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างครูสอนภาษาไทย ครูสอน วิทยาศาสตร์ และครูสังคมศึกษาโดยใช้ F-test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรของทั้ง ๓ สาขาวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่าครูผู้สอนเป็นผู้ต้องมีบทบาท สำคัญที่จะทำให้เกิดบูรณาการในหลักสูตรไม่ว่า จะเป็นภายในสาขาวิชาและระหว่างสาขาวิชา แม้ว่าหนังสือแบบเรียน และคู่มือครูจะเสนอแนะไว้บ้างในบางกรณี แต่ส่วนใหญ่แล้วจำเป็นที่ครูผู้สอนในสาขาวิชาหรือในโรงเรียน จะต้องวางแผนดำเนินการจัดเนื้อหาในแบบเรียน เสียใหม่ เพิ่มเติมเนื้อหาอื่นที่สัมพันธ์กัน คณะผู้วิจัยได้ลองพยายามหาตัวอย่างความสัมพันธ์ของหัวข้อต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนเป็นส่วนใหญ่ได้ยกไว้ในงานวิจัย ๓ เรื่อง และขอยกไว้พอเป็นแนวทางท้ายบทความนี้ ๑ เรื่องตามตาราง

ผลการวิจัยประการหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าทั้งครูและนักวิชาการในเขตการศึกษา ๘ เห็นประโยชน์ของบูรณาการในหลักสูตรและเชื่อว่าหลักสูตรจะมีแนวโน้มไปในด้านนี้มากขึ้นในอนาคตนอกจากนั้นยังคิดว่าบูรณาการในหลักสูตรมีหลักการดีจากความคิดเห็นที่ได้รับ แสดงว่า เข้าใจในหลักการเป็นส่วนใหญ่

ปัญหาอยู่ที่ว่าทักษะบางอย่างของครูผู้สอนยังขัดกับหลักการของบูรณาการในหลักสูตร เช่น การเห็นว่านักเรียนควรได้เรียนรู้เนื้อหาแต่ละวิชาให้ดีกว่าก่อน ต่อไปก็จะรู้จักผสมผสานความรู้เพื่อแก้ปัญหาได้เองในภายหลังนอกจากนั้นยังเชื่อว่าถ้าสอนแยกเป็นรายวิชา ๆ จะทำให้นักเรียนมีความรู้ดีกว่า ความคิดทั้ง ๒ นี้ต่างจากของนักวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ .๐๕ ตามลำดับ นอกจากนี้ครูยังมีความคิดเห็นว่า ตนเองยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดบูรณาการทั้งระบบการศึกษาก็ไม่เอื้ออำนวย แม้ว่าจะตระหนักในบทบาทของตนเองอยู่เหมือนกันว่าบูรณาการจะเกิดขึ้นได้นั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอน สิ่งนี้อาจสรุปได้ว่าเป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง จากการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาทั้ง ๒ กลุ่มยังไม่เห็นความสัมพันธ์ของหลักการบูรณาการกับลักษณะความมุ่งหมายของวิชาบังคับเรียนหรือวิชาพื้นฐานทั่วไปนัก อันที่จริงถ้ามองเห็นจุดประสงค์ของการบูรณาการว่ามุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับประสบการณ์ชีวิตได้แล้วก็จะเข้าใจว่าเป็นจุดประสงค์เกี่ยวข้องกับวิชาที่บังคับให้เรียนเป็นพื้นฐานการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการเกิดความคิดที่จะปรับหรือเสนอแนะให้เริ่มปรับเนื้อหาต่างๆ ได้

สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นในเรื่องอื่นๆ พบว่า ความคิดเห็นของนักวิชาการเป็นไปในทำนองสอดคล้องกับหลักการของบูรณาการมากกว่าของครูผู้สอน (ระดับนัยสำคัญ .๐๑) นักวิชาการตระหนักในบทบาทของครูผู้สอนในการส่งเสริมบูรณาการมากกว่าตัวครูผู้สอนเอง (ระดับนัยสำคัญ .๐๑)

นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนสาขาวิชาต่างๆ ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมีความเห็นด้วยในเรื่องของประโยชน์และวิธีการจัดบูรณาการมากกว่าครูที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป (ระดับนัยสำคัญ .๐๑) อาจเป็นไปได้ที่ว่า การศึกษาของครูระดับปริญญาตรีขึ้นไปนั้นมักเป็นการเรียนที่แยกวิชาเฉพาะสาขามากกว่าโดยเนื้อหาวิชาเอกและวิชาโทของหลักสูตรฝึกหัดครู อาจไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนครูเกิดประสบการณ์ที่มีบูรณาการนัก ในทำนองเดียวกันการวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยเห็นด้วยในเรื่องต่างๆ ของการจัดบูรณาการมากกว่าครูที่สอนมานาน (ระดับนัยสำคัญ .๐๑) และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่สอนวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

๑. สถาบันผลิตครู ควรให้ความรู้ความเข้าใจทั้งในเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติเพื่อนำมาซึ่งบูรณาการในหลักสูตรทั้งภายในสาขาวิชา และระหว่างสาขาวิชา แก่นักเรียนครู

๒. หน่วยศึกษานิเทศก์ร่วมกับสถาบันผลิตครูในท้องถิ่น ควรจัดการฝึกอบรมหรือสัมมนาครูประจำการ และผู้บริหารหลักสูตรในเรื่องนี้เพื่อจะได้ร่วมกันอภิปรายกันถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและวิธีแก้ไขนอกจากนั้น ยังเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรต่างๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ความคิดที่จะร่วมมือประสานงานกัน ไม่ยึดในสาขาวิชาของตนแต่เพียงอย่าง

เดียว

๓. ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี และหลักการต่างๆ ควรทำตัวอย่างหรือคู่มือการจัดบูรณาการไว้หลายๆ แบบ เพื่อให้ครูประจำการและนักเรียนครูได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทาง

๔. ควรมีการจัดวางแผนการสอนในกลุ่มวิชาต่างๆ หรือระหว่างกลุ่มวิชาต่างๆ ในกลุ่มโรงเรียนที่สภาพแวดล้อมคล้ายๆ กันเพื่อช่วยกันพิจารณาสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

หัวข้อเสนอหาสมพันธ์	วิชาหรือสาขาวิชา	เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียน		หมายเหตุ
		บทที่	ข้อบท	
๔. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ				
๔.๑ การเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศ	วิทยาศาสตร์	๓	บรรยากาศรอบตัวเรา	
๔.๒ การเปลี่ยนแปลงความดันอากาศ		๓	บรรยากาศรอบตัวเรา	
๔.๓ การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ		๑	เราเริ่มต้นเรียนวิทยาศาสตร์กัน อย่างไร	
๔.๔ การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศน์	วิทยาศาสตร์	๖	สิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม	
		๒	น้ำ	
๔.๕ การเปลี่ยนแปลงของโลก	วิทยาศาสตร์	๑๑	การเปลี่ยนแปลงของโลก	
๔.๖ การอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตร	การงาน (เกษตร ก.-พืช)	๓	การอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการ เกษตร	
		๔	ปุ๋ย	
๕. การเปลี่ยนแปลงสถานะสมบัติและรูปลักษณะ				
ก. การเปลี่ยนแปลงสถานะและสมบัติ	วิทยาศาสตร์	๒	น้ำ	
๑. การเปลี่ยนแปลงสถานะของน้ำ				
๒. วัฏจักรของน้ำ				
๓. การเปลี่ยนแปลงของสารละลาย	วิทยาศาสตร์	๔	สมบัติของสาร	
และสารบริสุทธิ์				
ข. การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะ	ทัศนศิลป์ศึกษา	๒	การปั้นและการแกะสลัก	
๑. การปั้นและการแกะสลัก	การงาน (ผ้าและการตัดเย็บ)	๕	รู้จักผ้าที่เราใช้	
๒. การรักษารูปของวัตถุให้คงที่				

หัวข้อเนื้อหาสัมมนา	วิชาหรือสาขาวิชา	เนื้อหาทบทวนความรู้ในแบบเรียน		หมายเหตุ
		บทที่	ข้อบท	
๖. การเปลี่ยนแปลงทางสัญลักษณ์ ๑. การเปลี่ยนสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเลข ๒. การเปลี่ยนรูปแบบของการนำเสนอข้อมูล ๓. การเปลี่ยนรูปแบบข้อมูลทางภาษาไทย ๓.๑ การเปลี่ยนความหมายของคำ ก. ตามเสียงวรรณยุกต์ ข. ตามรูปสระ ๓.๒ การเปลี่ยนรูปประโยค ๓.๓ คำกลอน-ร้อยแก้ว ๓.๔ สำนวนและภาษาิต-ร้อยแก้ว	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย (หลักภาษา)	๓	การแทนเศษส่วนด้วยทศนิยม	
		๔	การนำเสนอข้อมูล	
		๑	เสียงในภาษา	
		๒	อักษรไทยและหลักการเขียนตัวอักษร	
	ภาษาไทย (หลักภาษา) ภาษาไทย (ทักษะสัมพันธ์)	๔	ประโยคและการสื่อสาร	
		๕	การจำแนกคำในภาษาไทย	
		๓	นิราศสทหบ	
		๓	ไตรยางค์	
	ภาษาไทย (หลักภาษา) ภาษาไทย (ทักษะสัมพันธ์)	๔	ประโยคและการสื่อสาร	
		๔	ไวยากรณ์	
		๔	ประโยคและการสื่อสาร	
		๔	ประโยคและการสื่อสาร	

หัวข้อเนื้อหาสัมพันธ	วิชาหรือสาขาวิชา	เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียน		หมายเหตุ
		บทที่	ข้อบท	
๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	สังคมศึกษา ภาษาไทย สังคมศึกษา สังคมศึกษา	๑๔	ความเป็นมาของสถาบันการปกครองของไทย	
		๒	พระยาไชยบูรณ์	
		๖	การปฏิรูปที่ดินและสหกรณ์	
๔. การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์	๕	ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย	
		๗	การคมนาคมขนส่งในประเทศไทย	
		๑	เราเริ่มต้นเรียนวิทยาศาสตร์กันอย่างไร (วิธีการวิทยาศาสตร์)	
๕. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	สังคมศึกษา	๑๐	อิทธิพลของมอญ ขอม อินเดียและจีน	
		๑๑	โครงสร้างของสังคมไทย	
		๑๒	วัฒนธรรมในการดำรงชีพ	
๕.๒ วัตรปฏิบัติวัฒนธรรมไทย	ภาษาไทย	๑๓	ขนบธรรมเนียมประเพณี	
		๑	ความสนใจในวัตถุเบญจมาศพิศตร	
๕.๓ การเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรี	ภาษาไทย	๕	แม่ศรีเรือน	

หมายเหตุ : กระบบบทเรียนในช่อง “เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียน” เพียงแสดงให้เห็นว่า บางส่วน ในบทสนทนาของกับหัวข้อเนื้อหาสัมพันธ มิได้หมายความว่าเนื้อหาทั้งหมดถูกนำเสนอในบท